

Хесиод, *Теогонија*. Препев, коментар и индекс Марија Чичева-Алексиќ. Предговор Елена Колева. Скопје, Сигмапрес, 2001.

Весна Томовска
Филозофски факултет, Скопје
Институт за класични студии
vetom@systasis.org.mk

Преводот на дело од антички автор никогаш не е само превод, или поточно, не би требало да биде само превод. Преводите од класичните јазици се вреднуваат според тоа во колкава мера не се само превод; оние преводи кои доволно убедливо покажуваат и докажуваат дека не се само превод, во исто време уверуваат дека се правени со одговорност кон читателот и со почит кон авторот чие дело се преведува. Еден од преводите кој заслужува внимание поради доблесниот пристап и поради доследно завршената стручна задача е преводот од старогрчки на македонски јазик на Хесиодовата *Теогонија* изработен од Марија Чичева-Алексиќ.

Почитта кон авторот на оригиналниот, во случајот старогрчки, текст авторот на овој македонски превод ја искажува, пред сè, со консултирањето на повеќе изданија на текстот на оригиналот, приредени од автори, класични филолози, со различна темпорална и културолошка провениенција, посочени во *Неколку општи белешки кон препевот на Теогонија* на страница 159. Ваквата постапка го открива искусственото знаење на авторот на овој превод дека преводот на дело од антички автор не е само превод, туку пред сè, или поточно, пред самиот превод е филолошка работа. Постапката говори за познавањето на традицијата на античките текстови, говори за свеста дека денес не располагаме со автограф на ниеден антички автор и дека секое дело од античката литература е отворен текст, кој треба претходно да се воспостави, или со компетентност да се одбере помеѓу веќе приредените критички изданија, за да може дури по соодветната филолошка обработка, или барем консултација, да биде натаму пренесен во друг јазик. Почитта кон авторот на оригиналот овој превод ја покажува и со настојувањето автентичниот ритам на текстот да го пренесе и во текстот на преводот, при што принципот на квантитетот на слоговите врз кој се темели метричката схема на дактилскиот хексаметар вешто е заменет со принципот на акцентирани-неакцентирани слогови во градењето на преведени дактили во македонскиот јазик. Во оваа смисла, авторот на преводот на Хесиодовата *Теогонија*, навистина успеал да ја најде вистинската мерка помеѓу бројот (метарот) на стихот и значењето на зборот. Изборот на лексичкиот материјал во преводот покажува видливо настојување на архаичен израз со елементи кои можеби напаати го изненадуваат современиот читател, но се прекрасни, древни примероци кои вреди да се сочуваат, а во овој превод се присутни повторно во името на присната релација со оригиналот, зашто и јазикот на Хесиод е оној кој ги чува древните слоеви на грчкиот јазик.

Одговорноста кон читателот авторот на овој превод ја соопштува на неколку рамништа. За оние кои го разбираат старогрчкиот јазик текстот на преводот (стр. 29-73) е придружен со текстот на оригиналот (стр. 75-125) со што е овозможена споредба *hic et nunc*. Текстот на преводот е придружен со експликаторен апарат чиј обем е речиси еднаков на обемот на преводот, а неговата содржина се белешки и коментари од различен вид и со различен степен на информирачка моќ; меѓу овие особено вредни се оние во кои авторот на преводот „гласно размислува“ за определени решенија, го објаснува и образложува својот став и пристап, со што го прави читателот привилегиран сведок на неговата интимна релација со текстот на оригиналот; значајни за читателот, особено оној помалку упатениот, се и бројните споредби на поетскиот израз на Хесиод со оној на Хомер. Неопходноста од вака составен „водач низ преводот“ сосем убедливо докажува дека преводот на дело од антички автор не е само превод.

Конечно, грижливост кон читателот авторот на овој превод го покажува и со *Индексот* (стр. 127-157) во кој се објаснети сите митолошки имиња и поими што се сретнуваат во текстот на Хесиодовата *Теогонија*, а со оглед на тоа дека ова дело е составено со намера да се суреди и стави во систем огромната маса на хеленската митологија, овој *Индекс* претставува „мал митолошки речник“, кој во услови на отсуство на вистински „голем митолошки речник“ на македонски јазик, може делумно да го ублажи овој недостаток.

За исклучителната вредност на ова издание на издавачката куќа Сигмапрес, покрај одговорно изработениот и опремен превод, допринесува и учениот предговор-студија *Хесиод – обид за неколку хеуристички тези* на Елена Колева, кој ги открива тајните на Хесиодовиот поетички простор во една широка и богата релација со други древни, антички поетики.